

Opcat-inspektion av Kriminalvården, häktet Växjö den 26 mars 2019

Iakttagelser vid inspektionen i korthet: Häktet Växjö har 26 platser. Vid inspektionen vistades 25 intagna i häktet. Den 22 mars 2019 var det 27 intagna i häktet, vilket innebär en beläggningsgrad om 104 procent. Vid överbeläggning placerar häktet de intagna förutom i normalceller även i två av häktets tre besöksrum. Det finns en förberedelse i häktet att kunna dubbelbelägga två celler och det innebär att som mest kan det vara 30 intagna i häktet. Vid inspektionen var två intagna placerade i två av besöksrummen, men det förekom inte någon dubbelbeläggning.

Det är möjligt att tillföra besöksrummen viss utrustning för att de ska uppfylla delar av Kriminalvårdens krav för hur en normalcell ska vara utrustad. Vid behov kommer dubbelbeläggning att ske i celler som är något större än en normalcell, genom att en fällsäng ställs in i cellen. Häktet har inte någon skriftlig rutin för dubbelbeläggning. Placeringen av intagna i häktets besöksrum har en negativ inverkan på de intagnas möjlighet att ta emot besök. En överbeläggning i häktet gör det svårare för personalen att tillgodose de intagnas rätt till en timmes daglig utomhusvistelse.

Inspektionens genomförande

Den 26 mars 2019 genomförde chefsJO Elisabeth Rynning tillsammans med enhetschefen Gunilla Bergerén, biträdande enhetschefen Karl Lorentzon (protokollförare) och föredraganden Nathalie Stenmark en oanmäld inspektion av Kriminalvården, häktet Växjö.

Inspektionen är en del av JO:s verksamhet för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av frihetsberövade personer, Opcat-verksamheten. Opcat är den engelska förkortningen av tilläggsprotokollet till FN:s tortyrkonvention (Optional Protocol to the Convention against Torture). Länder som anslutit sig till protokollet har förbundit sig att inrätta ett nationellt besöksorgan som regelbundet besöker platser där personer kan hållas frihetsberövade. I Sverige har JO tilldelats detta uppdrag. Information om JO:s Opcat-verksamhet finns på JO:s webbplats.

Under vintern 2018/19 har det vid flera tillfällen rapporterats i media om att Kriminalvården har brist på bl.a. häktesplatser. Platsbristen har lett till att intagna placerats tillsammans i häktesceller (s.k. dubbelbeläggning) och att intagna placeras i utrymmen som inte är avsedda för detta ändamål (t.ex. besöks-

och sjukrum). Överbeläggning i häkten har också medfört att häktade har blivit kvar i Polismyndighetens arrester. Liknande uppgifter har kommit fram vid Opcat-inspektioner under våren 2019.

Den 14 mars 2019 beslutade chefsJO Elisabeth Rynning att i ett initiativärendet utreda beläggningssituationen inom Kriminalvården. Initiativets fokus är vilka konsekvenser överbeläggningen får för de frihetsberövade (se JO:s dnr O 19-2019).

Syftet med inspektionen av häktet Växjö var att hämta in uppgifter som rör beläggningssituationen inom Kriminalvården. Inspektionen inleddes med att chefsJO:s medarbetare samtalade med företrädare för häktet Växjö om beläggningen i häktet. Därefter förevisades en av de celler som häktet kan dubbelbelägga vid behov och ett av de besöksrum som används för placering av intagna. Vidare talade chefsJO:s medarbetare med två intagna. Vissa miljöer fotograferades.

lakttagelser vid inspektionen

Beläggningsgrad

Häktet Växjö har 26 platser. Vid inspektionen vistades 25 intagna i häktet, vilket innebär att beläggningsgraden var 96 procent. Av de intagna var 22 häktade (varav 10 intagna var belagda med restriktioner), en anhållen, en intagen vars fängelsedom fick verkställas och en intagen som väntade på en övervakningsnämnds beslut.

Domen för den intagne som väntade på anstaltsplats hade vunnit laga kraft den 26 februari 2019 och den intagne hade väntat på plats på Kriminalvårdens riksmottagning sedan den 27 februari 2019.

Vid inspektionen begärde chefsJO:s medarbetare in uppgifter från häktet om beläggningsgraden den 1, 8, 15 och 22 mars 2019 samt den eller dagar under 2019 när beläggningsgraden var som högst. Av uppgifterna framgår att häktet hade en överbeläggning den 22 februari 2019, då beläggningsgraden var 104 procent. Ytterligare information om beläggningssituationen i häktet finns i en bilaga till detta protokoll.

Allmänt om överbeläggning i häktet

Den 26 mars 2019 hade häktet 27 intagna på 26 platser (dvs. en beläggningsgrad om på 104 procent). Under dagen transporterades två intagna till häktet Kalmar och det innebär att när inspektionen inleddes fanns det 25 intagna i häktet. Enligt uppgift från Polismyndigheten fanns det fyra anhållna i arresten som med största sannolikhet skulle begäras häktade. Därmed räknade företrädare för häktet att i slutet av veckan återigen ha en överbeläggning. Om det uppstår luckor på ett häkte fylls de relativt fort och det finns inte ”någon luft i systemet”. Det medför svårigheter att bryta olämpliga klientkonstellationer genom att transportera intagna till andra häkten. Bristen på lediga platser gör att

häktena måste ”byta” intagna med varandra och att transporterarna därför måste inledas samtidigt.

Enligt företrädare för häktet Växjö har införandet av en regional häktessamordning gjort att det är lättare att hitta lediga häktesplatser vid perioder av överbeläggning. Det skulle dock vara önskvärt med en central styrning av hur häktena ska prioritera vid perioder av överbeläggning. En sådan fråga där det skulle behövas tydligare riktlinjer är hur häktet ska förhålla sig till de intagnas möjlighet att ta emot besök. Är det exempelvis rimligt att häktet prioriterar att ta emot ytterligare en häktad till nackdel för de intagnas möjlighet att ta emot besök? För närvarande är det upp till varje häkte att göra den och andra typer av överväganden som det ansträngda läget kan föra med sig. Den ständiga ”byteshandeln” av intagna mellan häkten har en negativ inverkan på häktet Växjös möjlighet att sätta upp långsiktiga mål.

Häktet Växjö har – till skillnad från t.ex. häktena Falun och Malmö – inte stängt för intag av häktade. Enligt företrädare för häktet var beläggningssituationen i häktet betydligt värre för drygt ett år sedan.

Frivården har ändrat sitt arbetssätt. Enligt företrädare för häktet Växjö har arbetet utifrån risk-, behovs- och mottaglighetsprinciperna (RBM) medfört att fler frivårdsklienter placeras i häkte. Som regel är det alltid en eller två intagna i häktet som väntar på en övervakningsnämnds beslut.

Dubbelbeläggning i häktet

Häktet Växjö har två celler som är något större än normalceller, avsedda för i första hand intagna med ett särskilt omsorgsbehov (exempelvis rullstolsburna intagna). Cellerna är utrustade med toalett och dusch. En av cellerna uppmättes av chefsJO:s medarbetare till 8,28 m² och duschrummet till 3,99 m². Häktet har gjort bedömningen att cellerna kan användas för dubbelbeläggning. Om det uppstår ett sådant behov kommer cellen att utrustas med en fällsäng som placeras parallellt med den väggfasta sängen. Vid inspektionen var cellen inte utrustad med en fällsäng, men chefsJO:s medarbetare uppskattade att avståndet mellan sängarna kommer att uppgå till cirka 50 centimeter. Vid inspektionen var en intagen med ett särskilt omvårdnadsbehov placerad i en av cellerna som kan dubbelbeläggas. Det är inte möjligt att dubbelbelägga cellen så länge den intagne är placerad där.

Den senaste gången en cell dubbelbelades i häktet Växjö var i februari 2018. Häktet har inte några skriftliga rutiner för dubbelbeläggning. Vid behov kommer lämpliga kandidater att tillfrågas om det kan tänka sig att dela cell. För närvarande finns det ett syskonpar och ett gift par som bedöms som lämpliga för att dela cell. Dubbelbeläggning av intagna av olika kön sker bara om de intagna har ett förhållande med varandra. Den senaste gången häktet behövde dubbelbelägga intagna var det ett gift par som delade cell.

Enligt företrädare för häktet Växjö är Kriminalvårdens inställning att överbeläggning i första hand ska hanteras genom att celler dubbelbeläggs. Myndigheten har övervägt att även tillåta dubbelbeläggning i normalceller. Ytan i en normalcell uppgår till cirka 6 m². Ett beslut om dubbelbeläggning i normalcell skulle i teorin innebära att antalet platser i häktet Växjö skulle öka från 26 till 52 stycken. Det är enligt företrädare för häktet inte realistiskt att tro att så många intagna skulle kunna placeras i häktet.

Det måste vara minst tre personal närvarande när dörren till en dubbelbelagd cell öppnas. Av den anledningen måste häktet vid dubbelbeläggning ta in extra vårdare nattetid. Dubbelbeläggningsen blir därmed enligt företrädarna för häktet Växjö ”fruktansvärt resurskrävande”. Personalgruppen är relativt liten och en längre tid av dubbelbeläggning sliter på personalen. För att minska trycket på den ordinarie personalen, har häktet för avsikt att vid en dubbelbeläggning ta in vaktare från ett bevakningsbolag.

Placering av intagna i andra utrymmen än normalcell

Häktets besöksavdelning ligger skild från häktets övriga avdelningar. Det finns tre besöksrum och vid överbeläggning används två av dem för placering av intagna. För att kunna tillgodose de intagnas rätt till besök har häktet gjort bedömningen att det tredje besöksrummet inte bör användas för placering av intagna. Utrymmet är utformat för att kunna ta emot besök av barn.

De två besöksrummen som används för dubbelbeläggning har samma storlek som en normalcell. Besöksrummen är utrustade med en soffa, en stol och ett mindre bord, en mindre väggfast hylla, toalett och en stentofon. När besöksrummen används för placering av intagna görs soffan om till en säng och rummet förses med en tv och en klockradio som placeras på bordet. Till skillnad från en normalcell saknar besöksrummen ett större väggfast bord. Vid inspektionen var båda besöksrummen belagda trots att det fanns lediga normalceller. Enligt företrädare för häktet omplacerades inte de intagna eftersom man inte ville störa dem i onödan.

Enligt företrädarna från häktet gör besöksrummens placering att det inte är möjligt att använda de trådlösa INTIK-telefonerna. En intagen som vill ringa måste därför flyttas till ett utrymme som ligger närmare telefonens basstation. Nattetid ronderas även besöksavdelningen om intagna är placerade där. En intagen som var placerad i ett av besöksrum uppgav att personalen kommer relativt snabbt när han kontaktar dem via stentofonen.

Vistelse i gemensamhet och isoleringsbrytande åtgärder

Häktet har två gemensamhetsavdelningar med totalt 16 platser (G1 och G2) och två restriktionsavdelningar med totalt 10 platser (R1 och R2). Intagna från de båda gemensamhetsavdelningarna vistas inte tillsammans, men delar på häktets gemensamhetsutrymmen. Intagna som placeras på avdelning G1 äter sina måltider i gemensamhet, medan intagna på avdelning G2 äter i sina celler. Det förekommer att intagna med restriktioner placeras på gemensamhetsavdelningarna.

Vid tidpunkten för inspektionen var det en intagen med restriktioner som var placerad på avdelningen G2. En häktad utan restriktioner var placerad på avdelning R1.

Enligt företrädare för häktet Växjö får samtliga intagna med restriktioner erbjudande om isoleringsbrytande åtgärder. Om samtliga intagna skulle tacka ja till erbjudandet har dock häktet inte tillräckligt med personal/utrymmen för att kunna tillgodose detta. Det är alltså nödvändigt att ett antal intagna tackar nej till erbjudandet.

Intagnas rätt till daglig utomhusvistelse

Samtliga intagna erbjuds dagligen en timmes utomhusvistelse. Enligt företrädare för häktet Växjö medför en överbeläggning att det är svårare att tillgodose denna rättighet. I likhet med vad som gäller för isoleringsbrytande åtgärder har häktet inte de personalresurser som krävs för att kunna genomföra utomhusvistelser om alla intagna skulle tacka ja.

Intagnas möjlighet till sysselsättning och förströelse

Häktet har en produktionslokal och kan erbjuda sysselsättning till de intagna utan restriktioner som vistas på någon av gemensamhetsavdelningarna.

Intagnas möjlighet att ta emot besök m.m.

Enligt företrädare för häktet Växjö har det under senare tid varit "ett jättehårt tryck" på häktets besökstider. Möjligheterna för de intagna att ta emot besök blir sämre när två av besöksrummen används för placering av intagna. Trycket på besökstiderna varierar dock över tid. Häktet vill i normalfallet inte använda barnbesöksrummet för andra besök än av barn. Den ansträngda beläggnings-situationen innebär att häktet har tvingats frångå detta. Besök av offentliga försvarare m.fl. sker i andra rum som inte påverkas av överbeläggningen.

Tillgången till hälso- och sjukvård

Häktet har två sjuksköterskor på 50 procent som arbetar under kontorstid. Fler intagna i häktet innebär enligt företrädare för häktet Växjö som regel fler sjukvårdsbesök och en större belastning på sjukvårdspersonalen.

Transporter av intagna

Enligt företrädare för häktet Växjö gör den ansträngda beläggnings-situationen att det med kort varsel kan uppstå ett behov av att flytta intagna mellan häkten. Det har inträffat att personal från häktet har genomfört sådana transporter eftersom Nationella transportenheten (NTE) inte har haft tillräckliga resurser. Situationen i Växjö har blivit betydligt bättre efter det att NTE tillförts resurser på orten.

Vid protokollet

Karl Lorentzon

Jag kommer att inom ramen för initiativärendet om beläggningssituationen i Kriminalvården återkomma till de iakttagelser som gjorts vid inspektionen.

Elisabeth Rynning

2019-06-07